

УДК 343.341

*Добкіна Катерина Робертівна,
кандидат юридичних наук, доцент
декан юридичного факультету*

*Інституту управління, технологій та права
Державного університету інфраструктури
та технологій,*

*Мартинюк Юлія Олександрівна,
студентка 2 курсу магістратури*

*юридичного факультету Інституту управління технологій та права
Державного університету інфраструктури та технологій,
м. Київ, Україна*

ДОСВІД УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БОРТЬБИ ІЗ ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ АБО ІНШИМИ НЕЗАКОННИМИ УГОДАМИ ЩОДО ПЕРЕДАЧІ ЛЮДИНИ

***Анотація.** У статті здійснюється правовий аналіз поняття торгівлі людьми, як суспільно-небезпечного явища. Розкриваються характерні риси цього злочину та проводиться історичний аналіз нормативно-правових актів з боротьби торгівлею людьми у міжнародному правовому полі.*

***Ключові слова:** торгівля людьми, звідництво, работоргівля, контрабанда біологічним матеріалом людини.*

***Summary.** The article deals with the legal analysis of the concept of human trafficking as a socially dangerous phenomenon. The features of this crime are revealed and a historical analysis of legal acts on combating human trafficking in the international legal field is conducted.*

Human trafficking or other unlawful transfer of human rights is one of the most egregious human rights abuses that are gaining public attention. Trafficking in human beings is now considered to be the third largest source of organized crime after drugs and weapons. Ukraine and the EU, as well as the entire international community, are working hard to comprehensively regulate the protection of victims of trafficking and the responsibility of traffickers.

The modern science of criminal law of Ukraine is based on a series of works in which many aspects of this crime have been investigated (Ishchenko VA, Anishchuk N., PA Vlasov, OV Polulyakhov, etc.). Despite the fact that the law provides for liability for the commission of this offense, trafficking in human beings as a crime continues to spread, gaining considerable social and dangerous character.

The purpose of the article is to analyze the legal and legal analysis of the methods of combating trafficking in human beings in the international community.

Trafficking in human beings - is for the purpose of exploitation or removal of organs or tissues, the recruitment, transportation, transfer, concealment, sale or receipt of a person by threat of force or its use or other forms of coercion, abduction, fraud, fraud, abuse of power or vulnerability, or by bribery, in the form of payments

or benefits, to obtain the consent of the person controlling the other; a social phenomenon recognized as a crime in all countries of the world.

Every year more and more attention is paid to the problem of human trafficking in the international arena. This applies both to assistance to victims of trafficking in human beings and to the introduction of more rigorous methods of combating the phenomenon of trafficking in human beings or other unlawful transfers of human beings.

EU countries continue to improve and supplement their anti-trafficking legislation. Ukraine is now taking on international experience in combating trafficking in human beings, joining international organizations that pay close attention to this issue, and providing comprehensive assistance to victims of trafficking in human beings.

Keywords: trafficking in human beings, pandering, slavery, smuggling of biological material of man.

Постановка проблеми. Торгівля людини або інша незаконна угода щодо передачі людини - одне із найбрутальніших порушень прав людини, що привертають увагу суспільства. Нині торгівля людьми вважається третім за величиною джерелом доходів організованої злочинності після наркотиків та зброї. Україна та країни ЄС, як і вся міжнародна спільнота, докладають зусиль для всебічного правового регулювання питання захисту осіб, постраждалих від торгівлі людьми та відповідальності осіб, що вчиняють торгівлю людьми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наука кримінального права України ґрунтується колі робіт, у яких досліджено багато аспектів цього злочину (Іщенко В.О., Аніщук Н., П.О. Власов, Полуляхов О.В. і ін.). Незважаючи на те, що законодавством передбачена відповідальність за здійснення цього правопорушення, торгівля людьми, як злочин, продовжує розповсюджуватися, набираючи неабиякий суспільно-небезпечний характер.

Мета статті полягає в історично-правовому аналізі методів боротьби за торгівлю людьми у міжнародній спільноті.

Виклад основного матеріалу. Характерним для терміну «торгівля людьми» є неоднозначне його розуміння. Під торгівлею людьми розуміють:

- работоргівлю;
- вивезення на продаж тільки за кордон;
- продаж людини з метою незаконного вилучення її органів.

Іноді під торгівлею людьми розуміють звідництво, проституцію в межах країни, контрабанду людей та окремі дії по заволодінню людиною, відірвані від інших дій, обов'язкових для торгівлі.

Н. Аніщук (2002) визначив, що на зростання такого явища як торгівля людьми впливають наступні чинники:

- глобалізація економіки і підвищення трудової мобільності (міграції);
- ріст попиту на так звані “послуги приватного характеру” в розвинутих країнах;
- зростаючий рівень безробіття серед жінок;
- збільшення кількості населення, що живе за межею бідності в країнах, що розвиваються;

- збільшення кількості людей, що користуються Інтернет, який майже не контролюється з точки зору закону і нерідко використовується зі злочинною метою.

Дійсно, саме ці фактори досить сильно впливають на те, що з кожним роком випадків торгівлі людьми у світі та, безпосередньо в Україні, стає дедалі більше.

В сучасному розумінні, проблема торгівлі людьми постала для України після падіння Берлінського муру та дезінтеграції СРСР. Зростання безробіття, особливо жіночого (понад 80%), неухильне зниження життєвого рівня населення, поступове втягнення країни до глобального ринку обміну товарів та послуг - усе це створило умови для поширення цього виду злочину і в Україні. До того ж, специфіка географічного положення країни, «прозорість» українських кордонів певною мірою сприяли тому, що Україна опинилася на перехресті світових шляхів транспортування «живого товару» і почала використовуватися злочинними міжнародними угрупованнями як країна-транзит і країна-донор одночасно.

Загостренню криміногенної ситуації сприяє також те, що сьогодні Україна стала центром міграційних потоків, своєрідною буферною зоною між Західною Європою і державами третього світу. Останнім часом проблема нелегального переправлення осіб, які є громадянами багатьох країн Азії та Африки, через державний кордон України стає дедалі більш актуальною. Це зумовлює підвищену увагу до цієї проблеми як з боку України, так і ЄС.

Безперечним є й той факт, що для України такий злочин, як торгівля людьми не є новим. Дослідники відзначають: іще впродовж XV – XVII ст. українці були вагомим джерелом надходження рабів на татарські невольничі ринки в Криму. Звідти їх розвозили по країнах Середземномор'я. Найдорожчим людським товаром у татар уважалися українські жінки. Полон і продаж у рабство були звичайним явищем у долі жінок-українок.

Проте, проблема торгівлі саме жінками була і є гострою не лише для України, а і для всього світу.

Щороку десятки тисяч жінок стають предметом торгівлі; їх одурюють, примушують, продають і, в більшості випадків, схиляють до життя і праці в рабських умовах як повії або потогінні виробництва, домашні служниці або дружини. Комісія з прав людини ООН визначила торгівлю жінками як сучасну форму рабства. Незалежно від того, з якою метою здійснюється торгівля жінками і людьми загалом, останні стають при цьому об'єктами звалтувань, биття і психологічних тортур. Порушення загальнолюдських прав людей, зв'язане з використанням їх як предмету торгівлі, відбувається і в тій країні, звідки їх вивозять, і в тих, куди привозять.

Торгівля жінками стала предметом неспокою міжнародної громадськості вже в кінці XIX-го сторіччя. Тенденція збільшення торгівлі жінками і втягування їх в проституцію стала характерною для більшості країн світу того часу і вимагала організаційної боротьби з ці соціальним злом. Тому проблема була піднята ще в 1899 році в Лондоні на міжнародному конгресі з питань боротьби з торгівлею жінками, пов'язаною з проституцією. Потім, в 1904 році, в Парижі більшість держав Європи підписали Міжнародна угода, направлена на боротьбу з «білим рабством» - торгівлею жінками. Термін виник тому, що у той час особлива увага приділялася жінкам з Великобританії, яких примушували займатися проституцією в країнах континентальної Європи. Пізніше

європейськими державами було підписано ще дві міжнародні угоди про співпрацю по захисту жінок і запобіганню торгівлі людьми (1910 і 1921 рр.).

У 1933 році була прийнята міжнародна Конвенція про заборону торгівлі жінками, а в 1949 нова міжнародна організація – Генеральна Асамблея ООН – прийняла конвенцію про боротьбу з торгівлею людьми і експлуатацією проституції третіми особами. Ця Конвенція значно розширила круг дій, які держави домовилися вважати злочинними в сферах торгівлі людьми і сексуальній експлуатації.

Наступним важливим кроком стало ухвалення в 1979 році Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, яка вступила в силу в 1981 році. Шоста стаття цієї Конвенції вимагає від держав ухвалення і виконання відповідних законів, сприяючих припиненню всіх видів торгівлі жінками.

Потім послідувала Декларація ООН про викорінювання насильства проти жінок, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН в 1993 році. У цьому документі продаж жінок, їх експлуатація і примушення до проституції чітко названі видом насильства проти жінок, яке держави зобов'язані викорінювати.

Нарешті в 1977 році в Гаазі (Нідерланди) відбулася Європейська Міністерська конференція, що проходила під керівництвом Європейської Співдружності. Там була прийнята Гаазька Міністерська декларація європейських рекомендацій з приводу ефективних заходів по запобіганню і боротьбі з торгівлею жінками з метою сексуальної експлуатації.

Здійснюється також незаконний вивіз дітей, якому неабиякою мірою сприяє маса безпритульних дітей, яких можна вивести, не оформляючи ніяких операцій, зокрема незаконного характеру. За даними прикордонних і міграційних служб, щорічно через державні кордони не пропускають тисячі жінок і дітей, яких неправомірно намагаються перемістити в інші держави по фальшивих паспортах, запрошенням візам.

Відмічено зростання числа злочинних груп, що займаються сексуальною експлуатацією дітей, виготовленням і розповсюдженням порнографічної продукції з використанням неповнолітніх. Набула поширення торгівля дітьми з метою експлуатації їх як дешева і безкоштовна робоча сила.

20 листопада 1989 року 44 сесія Генеральної Ассамблеї ООН прийняла Конвенцію про права дитини.

У Конвенції про права дитини записано, що держави-учасники приймають всі необхідні заходи для запобіганню викраданню дітей, торгівлі дітьми або їх контрабанді в будь-яких цілях і в будь-якій формі (ст. 35). Держави-учасники зобов'язуються приймати заходи для боротьби з незаконним переміщенням і поверненням дітей з-за кордону (ст.11), захищати дитину від всіх форм сексуальної експлуатації.

У грудні 2000 року на 55 сесії Генеральної Ассамблеї ООН підписується конвенція проти транснаціональної організаційної злочинності та протоколи, які доповнюють її «Протокол про попередження і перетин торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покаранні за неї» (далі – Протокол Палермо) і «Протокол проти незаконного ввезення мігрантів по суші, морю і повітрі». Конвенція Палермо і вказані Протоколи вступили в силу у вересні 2003 року.

Торгівля жінками і дітьми з метою трудової і сексуальної експлуатації є серйозним і все більш поширеним різновидом міжнародної організованої

злочинності. Величезні прибутки в ній поєднуються з відносно невеликим ризиком для злочинців.

О.П. Власов (2002) визначив сім критеріїв, за якими оцінюється діяльність урядів різних держав щодо боротьби з проблемою торгівлі людьми. Серед них:

- чи докладає уряд активних зусиль для розслідування і переслідування в судовому порядку актів торгівлі людьми на території своєї держави;

- чи захищає жертв работоргівлі;

- чи проводить акції просвіти населення для запобігання торгівлі людьми;

- чи співпрацює з іншими державами;

- чи докладає зусиль до переслідування в судовому порядку державних посадових осіб, яку приймають участь в работоргівлі, чи сприяють їй та ін.

Виходячи з цих критеріїв країни світу поділені на три категорії:

- які повністю дотримуються їх (з пострадянських держав до них увійшла тільки Латвія);

- які дотримуються не повністю, але намагаються дотримуватись (в цій групі опинилась більшість пострадянських держав);

- уряди яких не повністю дотримуються мінімальних стандартів і не докладають значних зусиль (Киргизстан, Вірменія, Таджикистан, Білорусія, Росія, Афганістан, Іран, Саудівська Аравія, Греція, Індонезія).

В Україні, для посилення протидії торгівлі людьми, в 2011 році був прийнятий Закон «Про протидію торгівлі людьми».

Влітку 2013 року затверджені Методичні рекомендації щодо надання соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми, а також програми навчання спеціалістів щодо надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми.

З 2012 року Міністерство соціальної політики України є національним координатором у сфері протидії торгівлі людьми. З того часу відбувся перерозподіл функцій різним підрозділів, що здійснюють заходи з протидії торгівлі людьми, на обласному рівні.

Зараз в Україні є встановлені органами державної влади види допомоги громадянам України, іноземцям, а також особам без громадянства, які постраждали від торгівлі людьми на території України. Це така допомога як:

- встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми;

- медична, психологічна, правова та інша допомога незалежно від місця проживання;

- тимчасове розміщення у закладах допомоги;

- одноразова матеріальна допомога у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

- допомоги у працевлаштуванні, реалізації права на освіту та професійну підготовку тощо.

Висновок. Торговля людьми — здійснювані в цілях експлуатації або вилучення органів або тканин, вербування, перевезення, передача, приховування, купівля-продаж або отримання людини шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примушення, викрадання, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу,

у вигляді платежів або вигод, для отримання згоди особи, контролюючої іншу особу; соціальне явище, що визнається злочином у всіх країнах світу.

З кожним роком все більше уваги проблемі торгівлі людьми приділяється на міжнародній арені. Стосується це як допомоги постраждалим від торгівлі людьми, так і впровадження більш жорстких методів боротьби з таким явищем як торгівля людьми або інші незаконні угоди щодо передачі людини.

Країни ЄС продовжують вдосконалювати та доповнювати свої законодавства щодо боротьби із торгівлею людьми. Зараз Україна переймає міжнародний досвід щодо боротьби із торгівлею людьми, входить до міжнародних організацій, що приділяють вагомому увагу цій проблемі, а також здійснює всебічну допомогу особам, які постраждали від торгівлі людьми.

Література:

1. Аніщук Н. До проблеми работоргівлі жінками // Право України. –2002. -№ 9.
2. Власов П.О. Запобігання торгівлі людьми: Інформаційно-практичний посібник. – Д.: Поліграфіст, 2002. –68 с.
3. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. - №19-20. – Ст. 173.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 111.
5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26. – Ст. 131.
6. Загальна декларація прав людини: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
9. Іщенко В.О. Торговля жінками та дітьми (кримінологічні та кримінально-правові аспекти боротьби): Монографія. – К.: Атіка, 2004. – 247 с.
10. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник для студентів юрид. спец. Вищих закладів освіти / М.І. Бажанов, В.Я. Тацій, В.В. Сташис та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.Я. Тація, В.В. Сташиса. –Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2002. – 496 с
11. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України від 05 квітня 2001 року/За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка.-К.:Каннон, А.С.К., 2002. – 1104с
12. Полуляхов О.В. Проблеми вдосконалення протидії злочинним угрупованням, пов'язаним з торгівлею людьми. //Вісник Національного університету внутрішніх справ. – випуск 23. – Харків, 2003
13. Пясковський В. Поняття та криміналістична характеристика торгівлі людьми. //Вісник прокуратури № 5. – 2003 р.;
14. Торговля людьми в Україні. Оцінка заходів, спрямованих на протидію. ЮНІСЕФ, ОБСЄ, АМР США, Британська Рада. Київ. 2004. – 247 с.